

Припинення військово-технічного співробітництва між Україною та РФ: що далі?

Влад КОСТРОВ

Припинення військово-технічного співробітництва (далі – ВТС) нашої країни з Росією у світлі гібридної війни, що триває вже другий рік, нині набуло особливого значення. Передовсім з погляду цілковитого перебалансування відносин і зміни для нас статусу самої Росії. Наразі вона для України не стратегічний партнер і тим паче не «старший брат», а справжнісінька країна-бандит, віроломний агресор, окупант та інтервент, котрий цинічно розв'язав війну й анексував частину території суверенної держави, лицемірно називаючи її «братньою». До того ж усе це Кремль робить, порушуючи всі міжнародні правила й підписані договори, включаючи гарантії безпеки, суверенітету й територіальної цілісності України.

З огляду на це, подальше ВТС з таким «партнером» неприпустиме й аморальне з будь-якого погляду. Та й не личить державі, що стала жертвою агресії, прямо чи опосередковано сприяти озброєнню самого агресора й створювати спільно з ним нові види озброєння й військової техніки.

Реакція Білокам'яної на рішення України розірвати ВТС була цілком передбачуваною й традиційно імперською. Там згадали про важливість такого співробітництва й взаємну нібито вигоду, взаємозв'язки оборонних підприємств двох країн, про значний науковий потенціал і, зрештою, про робочі місця! Заступник міністра оборони РФ Ю. Борисов навіть заявив, що, мовляв, Україна так «сама себе покарає»...

А віце-прем'єр РФ Д. Рогозін також традиційно все перекинув з винного на невинного й навіть зауважив, нібито в Росії на такий випадок вже є відповідний план імпортозаміщення військової продукції України. Можливо, воно й так, тільки план – це не заводи й технології, не досвідчені фахівці й нові оборонні розробки. Реалізація найкращого плану потребуватиме чималих коштів, яких у країні-агресора й без того відверто бракує, а також часу. А от часу знадобиться багато, але й він загалом працює проти Кремля.

Як відомо, ВТС сприяє залученню в країну інвестицій та інновацій, активізації вітчизняного науково-технологічного потенціалу, чим посилює конкурентоспроможність вітчизняної продукції й стимулює розвиток суміжних галузей, передовсім металургійної, хімічної, нафтохімічної, машинобудування, верстатобудування, інструментальної (в тому числі виробництво приладів і готових механізмів), автомобільної тощо. Це, у свою чергу, об'єктивно «підтя-

гує» на належний рівень низку суто цивільних галузей вітчизняної промисловості (машинобудування, суднобудування, зв'язку, електронної промисловості та ін.). Тому ВТС із закордонними партнерами має для України важливе значення.

РФ за часів колишнього СРСР посідала в ньому особливе місце, про важливість якого годі й казати. У межах взаємної кооперації українські оборонні підприємства до останнього часу мали найтісніші зв'язки з підприємствами військово-промислового комплексу (далі – ВПК) Росії, виконуючи на їхнє замовлення низку важливих розробок.

До 400 підприємств російського ВПК безпосередньо залежать від поставок комплектувальних виробів українського виробництва. У свою чергу, до 2014 року близько 70% основних постачальників комплектувального устаткування для підприємств української «оборонки» розміщувалися в РФ.

Так, 9 ключових підприємств українського ВПК є для РФ надважливими з погляду реалізації амбітної модернізації ЗС РФ до 2020 року (офіційна назва – Державна програма озброєння ЗС РФ на період 2011–2020 років) і підтримки ядерного паритету із США.

Приміром, в авіаційній галузі відразу 44 українські підприємства брали участь у роботі російських компаній, включаючи виробництво й поставки на замовлення РФ низки важливих комплектувальних виробів, систем керування й озброєння, зокрема ракети класів «повітря-повітря» і «повітря-земля». Припинення співробітництва в цьому сегменті щонайменше істотно ускладнить процес створення в Росії перспективного літака-винищувача нового покоління. Транспортна авіація ЗС РФ залишиться й без перспективного транспортного літака

Ан-70, документація й дослідний екземпляр якого лишилися в Україні. Російські КБ через свою відсталість, втрату традиційних зв'язків і технологій наразі перебувають у кризовому стані й не в змозі створити новий транспортний літак власної розробки. А спроба в рамках проекту Ан-70 замість співробітництва з Україною віддати пріоритет аналогічній розробці фірми Іллюшина виявилася невдалою.

15 великих підприємств українського ВПК брали безпосередню участь у створенні відомих російських комплексів ППО С-300 і С-400. Без них РФ повинна буде створити на своїй території низку нових і досить вартісних виробництв задля того, аби мати можливість надалі експлуатувати зазначені системи, включаючи їхній ремонт і модернізацію.

З-поміж 20 відомих міжконтинентальних балістичних ракет-носіїв світового рівня 12 – українського виробництва. До останнього часу частину з них, що перебуває на озброєнні ЗС РФ, обслуговували українські фахівці. Після припинення гарантійних робіт такі ракети небезпечно буде залишати на бойовому чергуванні, тому їх зніматимуть з озброєння, що істотно знизить ядерний потенціал Росії. При цьому варте уваги також те, що російські ракети-носії на рідкому паливі поступаються американським твердопаливним аналогам і до того ж мають утричі менший життєвий цикл.

Певною мірою частина унікальних технологій нашого ВПК затребувана США, діалог стосовно цього почався ще 2001-го. А вже в 2006–2007 роках американці розмістили в Україні кілька замовлень на виготовлення спеціальних балістичних ракет-мішеней (аналоги російських балістичних ракет) для перевірки боєздатності системи ПРО США.

Потім контакти припинилися й наразі потрібно їх відновити та розвивати. Один із варіантів – розміщення на території України елементів протиракетної оборони США, про це нещодавно говорив очільник РНБО О. Турчинов. У такому разі рівень безпеки України значно підвищиться навіть поки що й без вступу в НАТО.

Крім ракет, американці вже придбали в нас кілька танків Т-84 і систему активного захисту бронетехніки, ефективність якої має практичне підтвердження й навіть відзначена спеціальною медаллю Міністерства оборони США.

На думку експертів, необхідно також організувати технологічну блокаду РФ, це не тільки ускладнить створення там нових зразків озброєння й військової техніки, а й зробіть украї витратним підтримувати наявних на озброєнні систем.

Перше враження від припинення ВТС із Росією: нарешті ми зробили правильний крок, агресор відверто занервував, як і після недавнього припинення російського військового транзиту через Україну до Придністров'я. Кремль у своїй паралельній реальності, схоже, аж ніяк не очікував від Києва ні того, ні того й виявився захопленим зненацька. І це на додаток до неприємностей, пов'язаних із полоном на Луганщині в травні відразу двох спецпризначенців ГРУ, з огляду на що Київ пообіцяв відкритий судовий процес із висвітленням у закордонних ЗМІ.

Насправді, травневе рішення нашого уряду щодо припинення дії угоди про військово-технічне співробітництво з РФ, підписаної 26 травня 1993 року, – правильний і необхідний крок, хоча й запізний. Це мали зробити ще рік тому, слідом за анексією Криму. Імовірно, у нашого керівництва тоді ще не було цілковитої впевненості у своїх силах, у підтримці світового співтовариства. Можливо, побоювалися неадекватної реакції Кремля й повномасштабного військового вторгнення, протидіяти якому тоді взагалі не мали змоги. Щоправда, за даними СБУ, ВТС із Росією припинили ще 2014-го, хоча продукції подвійного призначення це не торкнулося. Тим часом обсяг поставок продукції подвійного призначення до РФ посідав перше місце, істотно перевершуючи всі інші країни, разом узяті. Формально це означало для українських підприємств і збереження робочих місць, і надходження платежів за поставлену продукцію. Фактично ж це мали заборонити ще рік тому.

І ось нарешті Україна остаточно припинила ВТС із РФ. Це підтвердив у середині червня Президент України П. Порошенко, виступаючи у Раді національної безпеки й оборони України. Відтепер під заборону взагалі будь-яке військово-технічне співробітництво з агресором, вклю-

чаючи продукцію подвійного призначення, приміром, морські газотурбінні установки, авіаційні двигуни, засоби аеронавігації тощо, а також комплектувальні вироби й запасні частини до них, котрі можуть застосовуватися як у цивільних, так і воєнних цілях. Заборону ВТС із Росією ухвалили відповідним рішенням РНБО напередодні зазначеної травневої заяви уряду України.

Поряд із припиненням ВТС уряд України ініціював додаткові заходи впливу на агресора, які в поєднанні з дією міжнародних санкцій позбавлять Кремль можливості реалізувати оголошену ним горезвісну програму модернізації своїх збройних сил. Відомо, що з цією метою Кабінет Міністрів України вже підготував відповідний список, котрий налічує 172 фізичні особи (громадяни РФ та інших країн) і 65 юридичних осіб, проти яких передбачається запровадити санкції.

При цьому для компенсації втрат, спричинених припиненням відносин у галузі ВТС із Росією, Україна активізує аналогічні зв'язки із США, Канадою, країнами Євросоюзу (Велика Британія, Польща, Литва), а також із Білоруссю та ін. З-поміж наших пріоритетів – високоточна зброя, передовсім протитанкова, сучасні засоби навігації,

авіоніки, радіорозвідки, зв'язку, безпілотні літальні апарати, легка бронетехніка тощо. Може йтися про створення власної супутникової системи розвідки й цілевказівки, а також багатоцільових авіаційних комплексів керування, розвідки й раннього попередження.

У свою чергу, в самій Україні як такої, що входить нині до десятка світових лідерів-експортерів озброєння й військової техніки, є власні оригінальні й досить перспективні напрацювання світового рівня в галузі ракетної й авіаційної техніки, авіаційної й морської енергетики, захисту бронетехніки, радіорозвідки, радіолокації тощо. Усе це має попит на світовому ринку й може зацікавити потенційних покупців, у тому числі західні країни. Мало того, низка вже підписаних із закордонними замовниками контрактів на розроблення нових систем озброєння надає можливість розраховувати на істотну економію бюджетних коштів і використовувати отримані результати зокрема й для створення нового озброєння для потреб ЗСУ.

Ми маємо створити сили стратегічного стримування агресора, насамперед високоточні й мобільні ракетні системи малої й середньої дальності зі звичайними боеголовками. Нині, на думку низки експер-

День

8 серпня – День військового зв'язківця

Нерву армії допоможе «цифра»

Війська зв'язку беруть свій початок від Першої світової війни. Нині близько 12% від загальної кількості Збройних Сил – це зв'язківці, їхня роль у досягненні постійної бойової готовності дедалі посилюється.

Історичний досвід підтверджує вирішальну роль військового зв'язку в збройній боротьбі задля досягнення перемоги. Недаремно серед військових радянських часів була така жартівлива приказка: «Кто там пашет в снег и в грязь? Наша доблестная связь!». Звісно, в кожному жарті є частка правди, адже без надійного зв'язку вести бойові дії неможливо. Якщо прикордонники – це вартові кордону, льотчики – вартові неба, танкісти – броньований кулак, військові протиповітряних сил – щит неба, то зв'язківці – це нерв армії.

На відміну від інших військових свят, День військового зв'язківця з'явився в українському офіційному календарі порівняно недавно. Лише в 2000 році Президент України підписав Указ «Про День військ зв'язку», згідно з яким і відзначаємо його щороку 8 серпня.

Дата для святкування обрана не випадково. Саме 8 серпня 1920 року в Києві на базі колишнього Костянтинівського юнкерського військового училища почали навчати зв'язківців на других Київських військово-інженерних курсах, започаткувавши славетну історію військ зв'язку.

Та це було колись. Нині бойові дії на Донбасі змусили цілковито змінити погляди на застарілі аналогові системи радіорелейних та тропосферних станцій, які переважно застосовували військові зв'язківці Збройних Сил України. До речі, саме ці засоби є найуразливішими до потужного впливу систем радіоелектронної боротьби противника.

З початком АТО акцент зробили на сучасну цифрову апаратуру. Компактні станції легко транспортуються, швидко встановлюються та налаштовуються, до того ж забезпечують високу якість зв'язку. Всередині військових формувальників почали активно застосовувати транкінгові радіостанції. Невеликі габарити і стійкість цих засобів до перешкод допомагають нашим військовим ефективно координувати й вести бій. Тож, військові зв'язківці, з перезавантаженням вас і зі святом!

тів, зокрема й закордонних, кремлівський диктатор зрозумів, що програв війну зі світом. З огляду на це та розуміючи небезпеку подальшої конфронтації РФ із Заходом, Кремль, схоже, має бажання вийти із затіяного ним самим протистояння. На жаль, допоки не будуть створені ефективні вітчизняні сили стримування, Україні з боку агресора слід очікувати на подальші військові провокації. Крім ракетних систем, сили стратегічного стримування ЗСУ мають спиратися на сили спецпризначення, протиставивши їх аналогічним силам противника, котрі діють на нашій території. Тож якщо Росія зробила абсолютний акцент на спецпризначенців, Україна просто зобов'язана відповісти тим само, до того ж у нас мають бути професійні сили спецпризначення, здатні ефективно діяти в тилу ворога на відстані не менш як 300 км від лінії фронту.

Що ж до сил стримування, то експерти вважають доцільним створити насамперед високоточні тактичні ракетні системи, для цього в нашій країні є відповідний науково-технічний і виробничий потенціал. Передовсім ідеться про ракети середньої дальності з радіусом дії 500 км (а в перспективі й на більшу відстань) на базі відомих розробок «Гром» і «Коршун» наземного, повітряного й, можливо, морського базування. Наявні технічні й технологічні проблеми, пов'язані переважно з ракетним паливом, можна розв'язати й без участі РФ. Наприклад, наразі українська сторона працює над створенням на базі «Грому» нового експортного варіанта ракетного комплексу «Сапсан» з дальністю дії приблизно 500 км, до того ж ці роботи вже фінансує закордонний замовник і є реальний шанс подолати відставання в питанні ракетного палива. Так само планують учинити й із проектом крилатої ракети на базі «Коршуна».

Розвиток ВТС із іншими державами завжди був економічно вигідним для державного бюджету України. Досить згадати відомий танковий контракт із Пакистаном, що заклав основу ВТС із цією країною на багато років уперед (створення перспективного танка), а також контракти на поставку озброєння й військової техніки в інші країни, в тому числі Грецію (десантні кораблі на повітряній подушці), Китай (військове кораблебудування), Таїланд (бронетехніка), Ірак (легка бронетехніка) тощо.

На жаль, з тією-таки Росією не завжди вдавалося співпрацювати – Білокам'яна не без підстав убачала в Україні конкурента на світовому ринку озброєнь і підходила

до співробітництва з нами дуже вибірково. Якщо це було вигідно російській стороні, проблем не було, якщо ж ні – вони виникали або створювалися штучно. Згадаймо історію з відмовою надати документацію на виробництво танкових гармат, через що свого часу навіть постала загроза зриву термінів виготовлення танків для Пакистану. У підсумку нам довелося організувати власне виробництво гармат і контракт виконали в строк. Тобто колишній «старший брат» і тут залишався вірним собі.

Україна в рамках ВТС зі своїми закордонними партнерами має право розраховувати на додатковий стимул для розвитку власної економіки щонайменше у середньостроковій перспективі. Це необхідно для освоєння нових ринків, покликаних замінити припинення поставок продукції подвійного призначення до РФ.

Про масштаби втрат і набуток від припинення ВТС із РФ казати наразі зарано, однак вже триває робота з переорієнтації українських оборонних підприємств на поставки з інших країн і на виробу вітчизняного виробництва. Йдеться про сотні підприємств і широкий перелік продукції, яку вони виготовляють, включаючи спецсталь, сплави, машини й механізми, озброєння й запасні частини до нього.

І те, що Україна зважилася на такий крок, як припинення ВТС із Росією, попри очевидну важливість для українських підприємств зберегти свої високотехнологічні виробництва й кадри, свідчить багато про що й передовсім про серйозність дій нашого військово-політичного керівництва. Зрештою, стратегія економічного виснаження агресора, яку реалізує Україна спільно з країнами Заходу, потребує від усіх її учасників певних економічних жертв – без них не обійтися. У цій війні всі ризикують щось втратити, при цьому Україна як жертва агресії зазнає найбільших втрат (і матеріальних, і людських), до того ж практично щодня. Тож жодної альтернативи створенню власних високоєфективних сил стримування агресора в нас немає.

Слушно сказано, що в історії України були вороги й жахливіші, ніж Росія, та от лишень такого підлого ще ніколи не було. І тільки за наявності сильної армії України разом з провідними західними союзниками, насамперед США, зможе спинити занахабнілого агресора й відрядити Росію назад у XV століття. А поки що, на жаль, Україні слід очікувати подальших військових провокацій і втрат, а це навіть небезпечніше, ніж відкрита агресія.

Зі святом, крилата піхото!

День високомобільних десантних військ України – одне з небагатьох військових свят, яке залишилося незмінним і відзначається щорічно 2 серпня. В Україні День повітрянодесантних військ встановлено в 1999 році указом чинного на той момент Президента (раніше професійне військово свято мало назву «День аеромобільних військ» у пам'ять про перший у світі парашутний десант під Воронежем 2 серпня 1930 року (був десантований парашутнодесантний підрозділ з 12 вояків).

З 2012 року це свято дістало назву «День високомобільних десантних військ Збройних Сил України». Це зроблено з метою відродження та розвитку українських національних військових традицій.

Високомобільні десантні війська Збройних Сил України – високомобільний рід Сухопутних військ, до складу якого входять повітрянодесантні та аеромобільні частини.

Основу військ становлять: окрема повітрянодесантна бригада, яка дислокується у Дніпропетровській області, окрема аеромобільна бригада в Житомирі та два окремі аеромобільні полки, що дислокуються в Миколаєві та на Львівщині.

З дня заснування й донині високий професіоналізм та бойовий вишкіл завжди були і є візитівкою воїнів-десантників. Досвід військових конфліктів і військових навчань свідчить, що десантники посідають одне з провідних місць з-поміж військовослужбовців різних родів військ. Слова легендарного командувача повітрянодесантних військ генерала армії В. Маргелова «Ніхто, крім нас!» і досі залишаються девізом десантників, їхнім життєвим кредо, принципом виконання поставлених завдань.

Нині крилата піхота на Сході нашої держави записує новітні сторінки історії ВДВ. У боротьбі з підступним безпринципним ворогом під час антитерористичної операції особовий склад постійно підтверджує високий моральний дух, професійну майстерність, мужність і доблесть, самовідданість і готовність до самопожертви заради захисту територіальної цілісності нашої держави.

З початку проведення АТО державні нагороди отримали 269 «блакитних беретів», ще 531 – відзнаки Міністерства оборони України та начальника Генерального штабу – Головнокомандувача ЗС України.

Звання Герой України за виняткову мужність і героїзм, виявлені у захисті територіальної цілісності й незалежності нашої держави, жертвоне служіння українському народові Указом Президента посмертно присвоєно полковнику-десантнику Тарасу Сенюку.

Святий пророк Ілля, чие свято теж традиційно відзначається 2 серпня, є небесним покровителем десантних військ. У народному уявленні Ілля – грізний, суворий, караючий святий, але водночас і щедрий. Уособленням таких рис і є військовослужбовці ВДВ України.

С. Д.

